

Márton András – Gauthier, Estelle

Kelta lándzsahegyek Márokról

Kulcsszavak: leletközlés; Márok, Iváni-sarok, Baranya megye; La Tène; lándzsahegy, temetkezés

2013-ban ajándékként került Márok (Baranya megye), Iváni-sarok lelőhelyről (azonosító: 86295) két vas lándzsahegy¹ a mároki Helytörténeti Gyűjteménybe (1. kép).² Ezeket a darabokat ismertetjük az alábbiakban:

1. Lándzsahegy. Hegye törött, felülete erősen korrodált; köpűje szétnyílt. Pengéje hosszú, végei felé erősen elkeskenyedő. Átmetszete rombusz alakú. Köpűje hengeres, a hegy fele összeszűkülő. Legnagyobb mérhető hosszúsága: 46 cm. Köpű hossza: 13 cm. Penge legnagyobb szélessége: 3,7 cm. (2. kép 1).

2. Lándzsahegy töredéke. A köpűje, a penge végével letört; a penge meghajlott; felülete erősen korrodált. Pengéje hosszú, végei felé erősen elkeskenyedő. Átmetszete rombusz alakú. Legnagyobb mérhető hosszúsága: 31,5 cm. Penge legnagyobb mérhető szélessége: 3,5. (2. kép 2).

Habár a második darab erősen töredékes, az első darabbal azonos típusba tartozik. Mindkettő a Hunyadi Ilona által „fűzfalevél” alakú lándzsahegyek nevezett típus, hosszabb pengéjű darabjai közé sorolható, melyeknél a romboid átmetszetű penge közepe nem fut végig még egy kitéremkedő borda.

A darabok időbeli helyzetét az alábbiakban határozhatjuk meg. Ez a típus még hiányzik a Gournay-sur-Arondenál (Picardie, Franciaország) feltárt szentély anyagában, de már megtalálható a sotini (Szerbia) temetőben a Kr. e. II. század végi, a Kr. e. I. századi kontextusban³ és a karaburmai temető (Belgrád, Szerbia) 94., 97. és 149. sírjában.⁴ Habár

a jól datálható fegyverek és fibulák az utóbbi temető idézett sírjaiból hiányoznak, ezek is nagyjából a sotini leletekkel egykorúak. Szintén a Kr. e. I. századra keltezhető együttesből ismert a Novo Mestonál (Szlovénia) feltárt Beletov vrt temető 71. sírjából.⁵ További darabok kerültek elő Pécs, Jakabhegy környékéről,⁶ Cserkútról⁷ (Baranya megye), Szekszárd, Bakta-hegyről⁸ (Tolna megye), Pilismarót, Basaharcról⁹ (Komárom-Esztergom megye), Vinkovciból és Vinkovci környékéről (Horvátország).¹⁰ Mindezek alapján a két fegyvert a Kr. e. II. század végére és a Kr. e. I. századra keltezhettük.

Márok már korábban is ismert kelta lelőhely volt. Az Iváni-sarok közelében elterülő Pusztaföldekről LT C2–D kerámia és egy töredékes vaskés került a pécsi Janus Pannonius Múzeumba.¹¹ Ezt egészítik ki a most közölt leletek. Az alapján, hogy a két azonos típusba tartozó fegyver lelőhelyén nem volt egy esetleges településre utaló nagyobb mennyiségű kerámia, valószínűleg egy a mezőgazdasági műveléssel elpusztított temetkezést (vagy temetkezéseket) feltételezhetünk az Iváni-sarok területén. Előkerülésük pontos helye már nem meghatározható ezért nem tudjuk, hogy milyen viszonyban lehettek a pusztaföldeki leletekkel, mindenesetre ezek a helytörténet iránti lelkesedés által megmentett emlékek értékes adalékot nyújtanak a Dunántúl DK-i része késő La Tène lelőhelyeinek megismeréséhez.¹²

¹ A leltározatlan darabok a Mároki Tájháza Gyűjteményében található (Kossuth Lajos utca 58), ahol a gyűjtemény megnyitása előtti munkálatok során 2014-ben tanulmányozhattuk. Hálásan köszönjük Gábor Olivérnek, hogy az említett darabokra felhívta a figyelmünket és közlésüket engedélyezte, valamint Rákóczi Imrének lelkes támogatásáért, mellyel tanulmányozásukat a helyszínen lehetővé tette.

² PESTI 1982, 711. nyomán

³ RAPIN–BRUNAUX 1988, 128., 133–134., Fig. 64. 4.

⁴ TODOROVIĆ 1972, Grob 94. 1, T. XXIX, Grob 97. 3, T. XXX, Grob 149. 1, T. XXXVII.

⁵ KNEZ 1992, T. 27, Grob 71. 4.

⁶ MARÁZ 1979, 92–93., 17. kép, 91.

⁷ A Kis-Zsebedob lelőhelyről, MARÁZ 2008, 75., 68, Abb. 5. 4., 9.

⁸ HUNYADY 1944, 120., további darabokat említ Bácsföldvárról (ma Bačko Gradište, Szerbia) és Szabatonypusztáról (Tolna megye); HUNYADY 1942, Taf. L. 7.

⁹ RÉCSEY 1894, 68–69., II. sz. kép.

¹⁰ DIDZAR 2001, T. 12. 5; DIDZAR et al 2004, 49., T. 1.2–3.

¹¹ F. PETRES 1979, 203., No. 24.

¹² Lásd legutóbb: Maráz 2008, 6. j.

András Márton–Estelle Gauthier

A Celtic spearheads from Márok

Keywords: *find report; Márok, Iváni-sarok, County Baranya; La Tène; spearhead, burial*

Two iron spearheads were donated to the Local History Collection from the Márok, Iváni-sarok site in County Baranya (id. no. 86295; *Fig. 1*).^{11–22} Both pieces can be assigned to the type labelled willow leaf-shaped spearheads by Ilona Hunyadi; these are characterised by a longer blade which does not have a raised rib down the midline of the lozenge-sectioned blade (*Fig. 2*).

This type has not been attested in the Gournay-sur-Arond sanctuary, but it has been documented in the Sotin cemetery in a late 2nd–1st century context² and in Graves 94, 97 and 149 of the Karaburma cemetery, dating to roughly the same period.³ Other comparable spearheads dating from the 1st century BC are known from Grave 71 of the Novo Mesto, Beletov vrt cemetery,⁴ the Pécs-Jakabhegy area,⁵ Cserkút,⁶ Szekszárd, Bakta-hegy,⁷ Pilismarót, Basaharc,⁸ Vinkovci and the Vinkovci area.⁹ In the light of the above, the two weapons can be dated to the late 2nd and the 1st century BC.

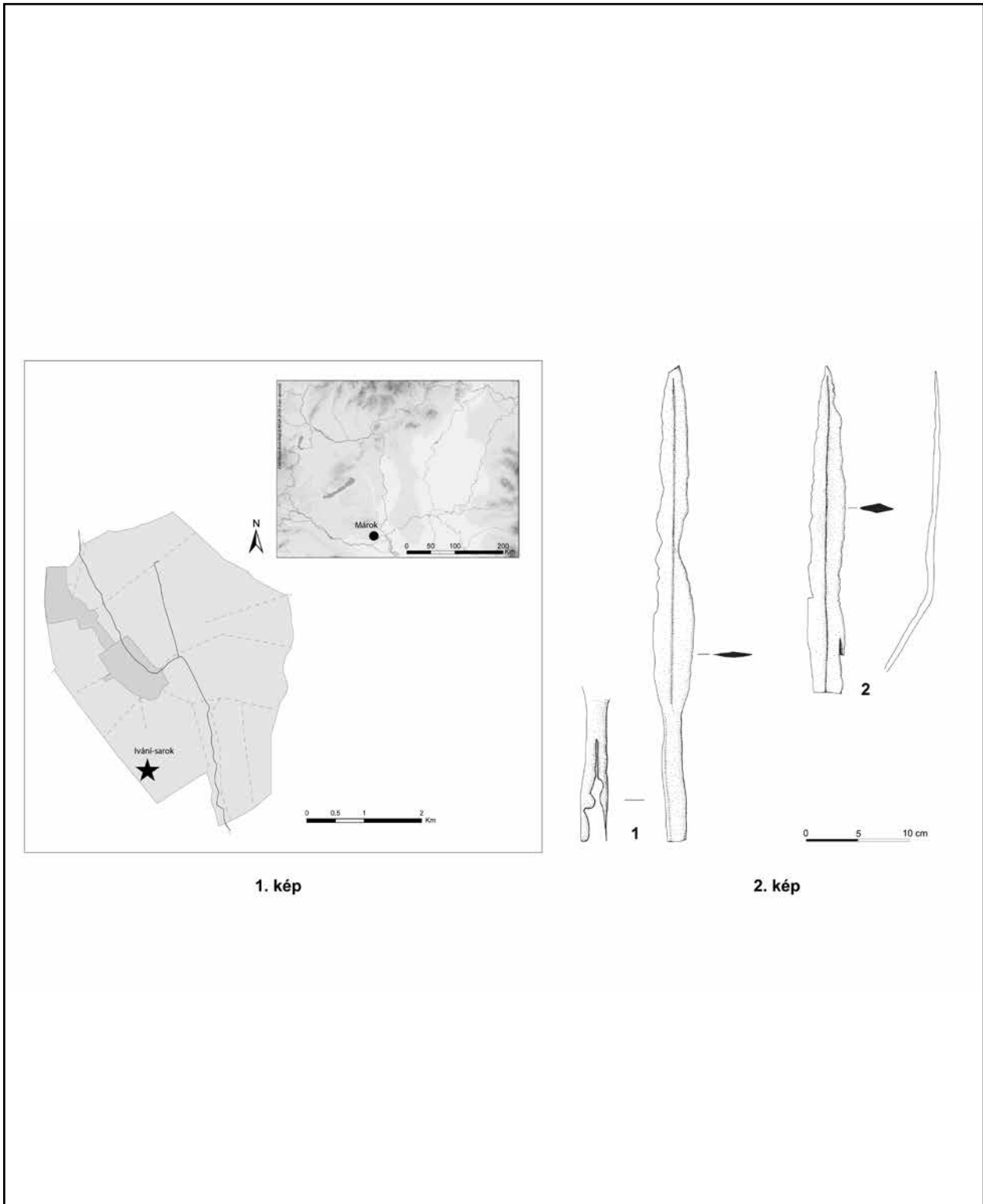
LT C2–D pottery and a broken iron knife reached the Janus Pannonius Museum from Márok, from an area known as Pusztaföldek that lies near Iváni-sarok.¹⁰ The fact that a larger amount of pottery indicating a settlement was not found at the site of the two weapons of the same type would suggest a burial (or burials) destroyed by agricultural cultivation. Although the relation of the two spearheads to the finds from Pusztaföldek can no longer be determined, they do provide additional information on the late La Tène sites of south-eastern Transdanubia.¹¹

^{1, 11} The uninventoried spearheads are currently housed in the collection of the Márok Ethnographic House Museum (58 Kossuth Lajos Street), where we could study them in 2014, before the collection was opened to the public. We are greatly indebted to Olivér Gábor for calling our attention to these finds and for his kind permission to publish them, and to Imre Rákóczi for his warm-hearted support, enabling us to study the spearheads in the museum.

² The footnote texts can be found in the Hungarian study.

Irodalom • References

- DIDZAR 2001 DIDZAR, M.: Nalazišta latenske kulture na vinkovačkom području (La Tène culture sites in the Vinkovci area). Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 18 (2001) 103–134.
- DIDZAR ET AL 2004 DIDZAR, M.–RADMAN-LIVAJA, I.: Nalaz naoružanja iz Vrtne ulice u Vinkovcima kao prilog poznavanju rane romanizacije istočne Slavonije (Warrior Equipment from Vrtna Street in Vinkovci as a Contribution to Understanding of the Early Romanisation of Eastern Slavonia). Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 21 (2004) 37–53.
- F. PETRES 1979 F. PETRES, É.: Késő vaskor. in: Bándi G. (szerk.) Baranya megye története az őskortól a Honfoglalásig. Pécs 1979, 200–207.
- HUNYADY 1942 HUNYADY, I.: Kelták a Kárpátmedencében. Táblakötet (Die Kelten im Karpatenbecken. Tafelband). Dissertationes Pannonicae II.18. Budapest 1942.
- HUNYADY 1944 HUNYADY, I.: Kelták a Kárpátmedencében. Szövegkötet (Die Kelten im Karpatenbecken. Texteband). Dissertationes Pannonicae. II.18. Budapest 1944.
- KNEZ 1992 KNEZ, T.: Novo Mesto II keltisch-römisches Gräberfeld Beletov vrt. Carniola Archeologica 2. Novo Mesto 1992.
- MARÁZ 1979 MARÁZ B.: Pécs – Jakabhegy. Előzetes jelentés az 1976-77. évi ásatásokról. Archaeológiai Értesítő 106 (1979) 78–93.
- MARÁZ 2008 MARÁZ, B.: Archäologische Angaben zur mittleren und späten La Tène-Zeit in Südosttransdanubien. Communicationes Archaeologicae Hungariae (2008) 66–93.
- PESTI 1982 PESTI J. (szerk.): Baranya megye földrajzi nevei. II., Pécs 1982.
- RAPIN–BRUNAU 1988 RAPIN, A–BRUNAU, J. L.: Gournay II. Boucliers et lances, dépôts et trophées. Paris 1988.
- TODOROVIĆ 1972 TODOROVIĆ, J.: Praistorijska Karaburma I. Dissertationes et monographiae 3. Beograd 1972.
- RÉCSEY 1894 RÉCSEY V.: Római castrum Tokodon és újabb régészeti leletek Esztergom- és Hontmegyében. Archaeológiai Értesítő 14 (1894) 65–70.

1. kép: Márok, Iváni-sarok. A lelőhely topográfiai helyzete a Kárpát medencében és a község határában

2. kép: Márok, Iváni-sarok. Vas lándzsahegyek

Fig. 1: Márok, Iváni-sarok. Location of the site in the Carpathian Basin and on the outskirts of the settlement

Fig. 2: Márok, Iváni-sarok. The iron spearheads